

Nevil Šut

Grad kao
Alis

Preveo
Goran Skrobonja

■ Laguna ■

Naslov originala

Nevil Shute

A TOWN LIKE ALICE

Copyright © The Trustees of the Estate of Nevil Shute
Norway

Introduction © Eric Lomax 2009

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

Grad kao
Alis

Uvod

Ovaj uvod sadrži pojedinosti zapleta romana.

Rođen sam 1919. Otac mi je bio viši kadrovski službenik u pošti u Edinburgu. Otac Nevila Šuta Norveja bio je viši kadrovski službenik pošte u Londonu – što je početak niza koincidencija koje povezuju moju životnu priču sa životnom pričom Nevila Šuta i njegovim romanom *Grad kao Alis*.

Kad sam bio školarac od nekih osam ili devet godina, otac je počeo da me izvodi nedeljom ujutro u šetnju, često posle crkve. Bile su to gotovo obavezne dužnosti; one su pružale priliku da se sretnemo sa drugim očevima i sinovima, a moja majka je zahvaljujući njima mogla da na miru priprema nedeljni ručak. Došla je jedna posebna nedelja koju niko ko je u to vreme živeo nikada neće zaboraviti: 5. oktobar 1930. Dok smo prilazili prodavnici novina na promenadi u Portobelu, primorskom predgrađu Edinburga, naišli smo na plakat koji je zapanjio svakog ko ga je ugledao: „Cepelin R101 se srušio i zapalio“. To danas možda ne izgleda naročito značajno, ali tog jutra meni se činilo da je nastupio smak sveta.

Trista dvadeset kilometara južno, kod Haudena u Hambersajdu, muškarac dvadesetak godina stariji od mene

jednako se uplašio zbog te vesti. Zvao se Nevil Šut Norvej i u to vreme je bio viši mašinski inženjer u kompaniji *Eršip garanti*, koja je bila uključena u konstrukciju cepelina R100, gotovo identičnog modelu R101.

Pozne dvadesete godine dvadesetog veka bile su godine preduzetništva i optimizma. U Evropi su građeni veliki prekookeanski brodovi, uglavnom za prevoz preko Atlantika. Vazduhoplovni svet je zaključio da nema budućnosti za dalekometne avione i počeo je da ulaže u cepeline.

Dečaci su veoma pomno pratili taj razvoj inženjeringa, često sakupljajući i praveći makete. Što se mene tiče, zahvaljujući prilično entuzijastičnim roditeljima imao sam dosta maketa, među kojima i parobrod na navijanje, železnicu na navijanje, tramvaj i čak i cepelin na navijanje. U stvari, moje oduševljavanje železnicom i električnim spravicama uvalilo me je u ozbiljne nevolje mnogo godina kasnije na pruži Burma-Sijam – koja se generalno smatra najgorom železničkom prugom na svetu.

Od svojih najmlađih godina Nevil Šut Norvej se, kao i ja, veoma oduševljavao vazduhoplovima, počevši od maketa aviona, posle čega je usledila diploma iz mašinstva na Oksfordskom univerzitetu. Godine 1923. on se zvanično zaposlio kod De Hevilenda u Londonu i ujedno naučio da leti. Kad je britanska vlada naručila dva projekta ogromnih cepelina oko 1924, Norvej se pridružio timu okupljenom da projektuje i sagradi R100 kod Haudena. Mogao je lako da se odluči za tim R101 okupljen u Kardingtonu.

U to vreme Norvej je ujedno odlučio da nadopuni svoj dnevni posao projektovanja i proizvodnje letelica večernjim pisanjem romana. Delom da bi zadržao te svoje dve uloge razdvojene, rešio je da koristi puno ime i prezime za vazduhoplovni rad, a da književnu karijeru gradi pod imenom Nevil Šut. Njegov prvi roman *Marazan* objavio je 1926. *Kasel* u Londonu, a posle njega je usledio *Tako prezren* godine 1928.

Leto 1930. bilo je uzbudljivo doba. U julu i avgustu cepelin R100 izveo je spektakularan i uspešan let od Engleske do Montreala i natrag, a u njemu je bio i Nevil Šut Norvej. U međuvremenu, bilo je tehničkih i, još gore, političkih problema sa R101. Lord Tomson, ministar vazduhoplovstva, očajnički je želeo da u oktobru stigne do Indije kako bi se hvalisao novim cepelinom, i uprkos upozorenjima projektnog i graditeljskog tima, cepelin je poleteo iz Kardingtona za Karači u noći 4. oktobra 1930. Kasnije te noći, usled loših vremenskih uslova, cepelin je izgubio stabilnost i srušio se kod Bovea u Francuskoj, zapalivši se pri udaru. Gotovo čitava posada i putnici, među njima i lord Tomson, izginuli su. Rad na cepelinima u Engleskoj potpuno je stao i nikada se više nije nastavio. Norvej i njegove kolege bili su plaćeni, a R100 je, uprkos uspehu, završio na otpadu.

Da je Nevil Šut odabrao da pristupi timu za gradnju cepelina R101 umesto R100, možda bi bio izgubljen u padu. Ali dok je njegova vazduhoplovna karijera trpela zbog ovih poteškoća, njegova književna karijera je bila u procvatu. U jednom kasnijem trenutku on je napomenuo da bi, da je znao koliko će mu romani biti uspešni, odustao od karijere inženjera kako bi se usredsredio na pisanje.

Ja sam se zaposlio u pošti u Edinburgu 1936. Rekrutovan sam u vojsku 1939. i posle više nameštenja u Indiji i drugde, stigao sam u Kuantan na istočnoj malajskoj obali u decembru 1941. Bilo je to divno mesto. Zatekao sam se u Kuantanu kad je rat izbio na Dalekom istoku; čuo sam bitku na moru koja se završila gubitkom dva britanska bojna broda – *Princa od Velsa* i *Otpora*.

Kada je izbio rat, Nevil Šut Norvej je pristupio Ratnoj mornarici i proveo najveći deo rata uključen u tajne mornaričke poslove u Londonu, da bi na kraju napredovao do čina starijeg poručnika ratne mornaričke rezerve. Pošto je napustio Ratnu mornaricu, započeo je sa putovanjima, uključujući posetu

Dalekom istoku i Australiji. Na tim putovanjima on je naišao na neverovatnu priču o grupi od osamdeset Evropljanki koje je japanska vojska praktično ostavila na Sumatri u vreme japanske okupacije. Posle marša od oko 2000 kilometara po Sumatri, preživelo ih je manje od polovine.

Upravo taj izuzetni poduhvat čini osnov marša grupe Engleskinja po severu Malaje, što je ključni element *Grada kao Alis*, prvi put objavljenog 1950. Mogu iz iskustva da potvrdim koliko je tačno Nevil Šut prikazao japansku vojsku za vreme njene okupacije Malaje, i njeno ponašanje prema civilima i ratnim zarobljenicima. Činilo mi se da je izbor Kuantana kao lokalnog poprišta za deo priče naročito prikladan. Kada to čitam, zaista mi se vraćaju izuzetna sećanja.

Veoma zgodna priča *Grada kao Alis* počinje, od svih mogućih mesta, u Ejru u Škotskoj, ali se veoma brzo vraća počecima japanske okupacije Malaje 1941. i 1942. Ključna figura je izvesna Džin Padžet, koja krajem 1941. postaje civilna zarobljenica na severu Malaje. Pošto govori malajski, preuzima komandu nad grupom engleskih žena i dece koje japanska vojska primorava da hodaju preko Malaje. U Kuantanu ta grupa prisustvuje razapinjanju jednog australijskog ratnog zarobljenika, koji je pokušao da pomogne ženama tako što bi im obezbedio hranu. Takvo divljačko smaknuće nije bilo nepoznato u logorima s ratnim zarobljenicima na Dalekom istoku. Pošto nastave sa maršom na sever, žene se konačno skrase i provedu poslednje tri godine rata u selu malo pre Kota Barua, na krajnjem severu. Tamo saznaju da australijski ratni zarobljenik u Kuantanu možda ipak nije umro.

Ali to je tek polovina priče. Džin Padžet kasnije putuje u Australiju da pronade – čik pogodite koga! To dovodi do izuzetnog sleda događaja, koji na kraju dovode do uspeha, posle nekoliko bliskih promašaja, i nastanka novog grada nalik na Alis Springs.

Priča je briljantna i mora se pročitati. Nema druge pripovesti koja bi bila toliko široka, tako lepo napisana i tako nežna ljubavna priča iz Drugog svetskog rata.

Uvek kritičan prema komercijalnim i tehničkim poduhvatima britanske birokratije, Nevil Šut Norvej se 1950. za stalno preselio u Australiju i skrasio u Langvarinu u državi Viktorija. Nastavio je da piše. Kada je iznenada umro 1960, posle niza srčanih tegoba, imao je završena dvadeset tri romana. Nevil Šut je svoja iskustva sa vazduhoplovstvom, inženjeringom i ratom uneo u knjige. Nesumnjivo, *Grad kao Alis* je najbolja od njih, i svakako najpoznatija.

Erik Lomaks, 2009.

Erik Lomaks je rođen 1919. U Drugom svetskom ratu bio je japanski ratni zarobljenik. Morao je da radi na zloglasnoj železnici od Burme do Sijama, tamničari su ga mučili zbog toga što je napravio primitivni radio. Kasnije je ispričavao svoju priču u Čoveku sa železnice, koji je objavljen 1995. uz velike pohvale, a 1996. osvojio je književnu nagradu NCR. Erik Lomaks živi u Berviku na Tvidu.

*I kako mnogi u lepotu tvoju zaljubljeni biše,
I kraj tebe iskreni i lažni znaše da se sjate;
Dok je samo jedan voleo ti dušu i mislio na te,
Kad lepotu tvog lica brige osenčiše.*

V. B. Jejts*

* „Kada budeš stara“, u prepevu Milomira Ilića. (Prim. prev.)

1

Džejsms Makfaden je umro u martu 1905. kad mu je bilo četrdeset sedam godina; učestvovao je u amaterskoj konjskoj trci sa preprekama u Drifildu.

Glavninu novca je ostavio svom sinu Daglasu. Makfadeni i Dalhausiji su u to vreme živeli u Pertu, a Daglas se u školi družio sa Džokom Dalhausijem, koji je tada bio mladić, i otišao je u London da bi postao mlađi partner u advokatskoj firmi *Oven, Dalhausi i Pifers* na Čenseri lejnu. Ja sam sada stariji partner, a Oven i Dalhausi i Pifers su već mnogo godina mrtvi, ali ime firme nisam menjao.

Bilo je prirodno da Daglas Makfaden svoje poslove poveri Džoku Dalhausiju, i gospodin Dalhausi ih je lično vodio sve do svoje smrti 1928. godine. U podeli posla, ja sam gospodina Makfadena pridodao svom spisku klijenata i zaboravio na njega pritisnut drugim stvarima.

Tek se 1935. pojavio nekakav posao u vezi s njim. On mi je tada poslao pismo, sa adrese u Ejru. Rekao je da je njegov zet Artur Padžet poginuo na Malaji u saobraćajnoj nesreći, pa on želi da preuredi svoj testament kako bi osnovao trust u korist svoje sestre Džin i njena dva deteta. Žao mi je što moram

reći da sam toliko malo znao o ovom klijentu da mi nije bilo poznato čak ni to da je neoženjen i nema nikog svog. Završio je rekavši da mu je zdravlje previše narušeno da bi putovao u London, i predložio da možda neko mlađi iz firme dođe kod njega da tu stvar uredi.

To se prilično dobro poklapalo s mojim planovima, jer sam u vreme kad mi je stiglo njegovo pismo upravo polazio na dvonedeljni odmor sa pecanjem na Loh Šilu. Pisao sam mu i rekao da ću ga posetiti kad budem krenuo na jug, i fasciklu sa dokumentima o njegovim poslovima stavio na dno kofera kako bih je proučio na odmoru.

Kad sam stigao u Ejr, uzeo sam sobu u *Staničnom hotelu*, zato što u našoj prepisci nije bilo ničeg što bi ukazivalo na to da bi on mogao da mi obezbedi smeštaj. Presvukao sam se iz svojih trofirtaljki* u tamno poslovno odelo i otišao u posetu svom klijentu.

On uopšte nije živeo onako kako sam očekivao. Nisam mnogo znao o njegovoj imovini osim da vredi verovatno više od dvadeset hiljada funti, i očekivao sam da zateknem svog klijenta u kući sa jednim ili dvoje slugu. Umesto toga, ustanovio sam da on ima spavaću sobu i dnevni boravak na istom spratu jednog malog privatnog hotela na samoj obali mora. Očigledno je živeo životom invalida, premda mu je tada bilo jedva više od pedeset godina, što će reći da je bio deset godina mlađi od mene. Bio je slab kao kakva starica od svojih osamdeset, i izgledao je nekako neobično sivo, što na mene nije ostavilo nimalo dobar utisak. Svi prozori njegovog dnevnog boravka bili su zatvoreni i posle čistog vazduha jezera i pustopoljina, za mene je ta prostorija bila zagušljiva i teskobna; u prozoru je imao nekoliko tigrastih papagaja u kavezima, i zbog smrada tih

* *Plus fours* – pantalone dužine do ispod kolena, moderne u dvadesetim i tridesetim godinama dvadesetog veka. Zovu se i „nikerbokerice“ (*knickerbockers*). (Prim. prev.)

ptica u sobi mi je bilo veoma neprijatno. Po nameštaju se jasno videlo da on živi u tom hotelu i toj sobi već mnogo godina.

Ispričao mi je ponešto o svom životu dok smo razgovarali o testamentu; bio je veoma prijatan i zadovoljan što sam mogao lično da dođem i posetim ga. Činilo se da je obrazovan, premda je govorio sa izraženim škotskim naglaskom. „Ja živim veoma mirno, gospodine Strone“, rekao je. „Zdravlje mi ne dopušta da putujem daleko. Kad je lepo vreme, sedim malo ispred kuće, i onda me Megi – to je kćerka gospođe Dojl, koja drži kuću – izvede gurajući kolica. Ovde veoma lepo postupaju prema meni.“

Okrenuvši se pitanju testamenta, rekao mi je da uopšte nema bliske rodbine osim sestre – Džin Padžet. „Mada je moj otac možda ostavio u Australiji, što bi se reklo, indiskreciju ili dve“, rekao je on. „Ne bih rekao da možda postoji neko takav, mada nikad nikoga nisam upoznao niti bio u prepisci s njima. Džin mi je jednom rekla da je moja majka bila ozbiljno uzrujana. Naravno, žene razgovaraju o takvim stvarima, a moj otac je bio pohotan čovek.“

Njegova sestra Džin bila je oficirka u Pomoćnom ženskom vojnom korpusu za vreme rata 1914–1918. i udala se za izvesnog kapetana Padžeta na proleće 1917. „Nije to bio baš uobičajeni brak“, rekao je on zamišljeno. „Sigurno pamтите da moja sestra Džin nikada nije napustila Škotsku sve dok nije pristupila vojsci, i veći deo života provela je u Pertu. Artur Padžet je bio Englez iz Sauthemptona u Hempširu. Nemam ništa protiv Artura, ali svi smo prirodno očekivali da se Džin uda za Škotlanđanina. Opet, moram da kažem da je to bio srećan brak, ili najvećim delom srećan.“

Pošto se rat završio, Artur Padžet je dobio posao na plantaži gume na Malaji negde blizu Tajpinga, a Džin je, naravno, otišla tamo s njim. Otad je Džin Makfaden slabo viđao sestru; došla je kući na odmor 1926. i ponovo 1932. Imala je dvoje dece – Donalda rođenog 1918. i Džin rođenu 1921; ta su deca

ostavljena 1932. u Engleskoj da žive sa Padžetovim roditeljima i da pohađaju školu u Southemptonu, a njihova majka se vratila na Malaju. Moj klijent ih je video samo jednom, 1932, kada ih je majka dovela u Škotsku.

Trenutna situacija je bila takva da je Artur Padžet poginuo u saobraćajnoj nesreći negde blizu Ipoa; vozio je kući noću iz Kuala Lumpura, skrenuo velikom brzinom s puta i udario u drvo. Verovatno je zaspao. Njegova udovica Džin Padžet bila je u Engleskoj; ona se vratila kući otprilike godinu dana pre njegove smrti i kupila kućicu u Basetu odmah izvan Saut-hemptona kako bi stvorila dom deci i bila blizu njihovih škola. Naravno, bio je to razuman aranžman, ali činilo mi se žalosnim to što brat i sestra nisu mogli nekako urediti da žive bliže jedno drugome. Mislim da je moj klijent žalio zbog udaljenosti koja ih je razdvajala, pošto je to više puta pomenuo.

Želeo je da revidira svoj testament. Njegov postojeći testament bio je veoma jednostavan, i on je u njemu svu svoju imovinu ostavljao sestri Džin. „Ne bih to da menjam“, rekao je on. „Ali morate razumeti da je Artur Padžet bio živ kada sam sačinio taj testament i da sam, po prirodi stvari, očekivao da on bude živ kada me Džin bude nasledila, pa sam očekivao da bude prisutan i savetuje je što se poslovnih pitanja tiče. Ja neću dugo poživeti.“

Izgleda da je imao fiks-ideju o tome da su sve žene stvorenja nesposobna da se uhvate ukoštac sa svetom i staraju se o novcu; one su bile neodgovorne, prepuštene na milost i nemilost svakom pustolovu. U skladu s tim, iako je želeo da njegova sestra potpuno raspolaže novcem koji za njim ostane posle smrti, hteo je da osnuje trust kako bi obezbedio da njen sin Donald, u to vreme školarac, nasledi celu imovinu netaknutu posle smrti njegove majke. Naravno, to nije bilo naročito teško izvesti. Izneo sam mu različite prednosti i mane trusta kakav je zamislio, i podsetio ga da bi bilo uputno razmisliti o malom zaveštanju gospođi Dojl, u čijoj je kući toliko dugo živeo, pod

uslovom da ga smrt zatekne pod njenim krovom. Saglasio se s tim. Rekao mi je tada da nema drugih bliskih živih i pitao me da li bih se latio toga da budem jedini poverenik njegove imovine i izvršilac njegovog testamenta. Naravno, takve poslove porodični advokat često preuzima na svoja pleća. Rekao sam mu da bi, s obzirom na moje poodmakle godine, trebalo da imenuje i kopoverenika, a on se saglasio da to bude naš mlađi partner, gospodin Lester Robinson, tako da zajedno sa mnom rukovodi trustom. Takođe se saglasio sa klauzulom o naknadi za naše profesionalne usluge u vezi sa trustom.

Ostalo je samo da se reše sitnice u onome što je, naposljetku, bio prilično jednostavan testament. Pitao sam ga šta će se desiti ako i on i njegova sestra umru pre nego što dečak Donald navrši dvadeset prvu, i predložio da trust bude okončan te da dečak apsolutno nasledi imovinu kada postane punoletan. Saglasio se s tim, a ja sam pribeležio još jednu napomenu u svom notesu.

„Pretpostavimo onda“, rekao sam, „da Donald umre pre majke, ili da Donald i njegova majka nekako umru pre vas. Imovina bi onda prešla na devojčicu Džin. Opet, pretpostavljam da bi se trust okončao kad ona postane punoletna?“

„Mislite“, upitao je on, „kad ona navrši dvadeset prvu?“

Klimnuo sam glavom. „Da. Tako smo zaključili kad se radilo o njenom bratu.“

Odmahnuo je glavom. „Mislim da bi to bilo krajnje nesmotreno, gospodine Strone, ako smem tako da kažem. Nema te cure koja bi bila sposobna da se stara o svojoj imovini kad joj je dvadeset i jedna godina. Cura tih godina prepuštena je milosti i nemilosti svog pola, gospodine Strone, milosti i nemilosti svog pola. Želeo bih da trust potraje mnogo duže od toga. Dok joj ne bude četrdeset, u najmanju ruku.“

Zahvaljujući različitim iskustvima, nisam mogao da se ne saglasim s njim da je u dvadeset prvoj godini malo rano za devojku da apsolutno kontroliše veliki iznos novca, ali činilo mi se da je sa četrdeset preterano kasno. Izneo sam sopstveni

stav da bi dvadeset pet bio sasvim razborit uzrast, i on je s velikim nećkanjem sveo to na trideset pet. Nisam mogao da ga nateram da promeni taj stav, a on se očigledno zamarao i bio sve razdražljiviji, pa sam prihvatio da to bude maksimalno trajanje našeg trusta. Značilo je to da bi u tim malo verovatnim okolnostima trust nastavio da traje dvadeset jednu godinu od tog dana, pošto je devojčica Džin bila rođena 1921. a ovo se dešavalo 1935. Time je naš posao bio završen i ja sam ga ostavio i vratio se u London da napišem nacrt testamenta, koji sam mu poslao na potpisivanje. Više nikad nisam video svog klijenta.

Ja sam kriv za to što sam izgubio kontakt s njim. Mnogo godina imao sam običaj da odmor uzimam na proleće, i tada sam sa svojom ženom odlazio u Škotsku na dvonedeljno pećanje, obično na Loh Šil. Mislio sam, kako to već biva, da će tako biti zauvek, pa ću dogodne ponovo posetiti svog klijenta pri povratku sa severa da pitam mogu li nešto da obavim za njega. Ali ponekad se ispostavi drugačije. Lusi je umrla u zimu 1935. Ne želim o tome da pišem, ali bili smo u braku dvadeset sedam godina i – pa, bilo je veoma bolno. Oba naša sina bila su u inostranstvu, Hari u svojoj podmornici na dužnosti u Kini, a Martin u svojoj naftnoj kompaniji u Basri. Ja nisam imao srca da se vratim na Loh Šil, i nikad posle toga nisam otišao u Škotsku. Napravio sam rasprodaju, rešio se najvećeg dela našeg nameštaja i prodao našu kuću na Vimblton komonu; u takvim vremenima čovek mora da se potruži i oprostí od svega. Ne vredí živeti u pepelu mrtve sreće.

Uzeo sam stan na Bakingem gejtu preko puta štala Palate i odmah s druge strane parka spram mog kluba na Pal Malu. Opremio sam ga s nešto malo stvari iz kuće u Vimbltonu i našao ženu da mi dolazi ujutro, priprema doručak i čisti, pa sam prionuo na to da ponovo izgradim svoj život. Dovoljno dobro sam poznavao taj obrazac zahvaljujući iskustvima drugih članova kluba. Doručak u mom stanu. Šetnja kroz Park pa Strandom do kancelarije na Čenseri lejnu. Celodnevni rad, sa

lakim ručkom za radnim stolom. U klub u šest sati, da pročitam periodičnu štampu, tračarim, večeram, i posle večere odigram partiju bridža. To je rutina u koju sam zapao na proleće 1936, i još je upražnjavam.

Sve to mi je, kao što rekoah, skrenulo misli sa Daglasa Makfadena; i više od polovine vremena morao sam da se bavim svojim stvarima, tako da sam mogao da radim samo za one klijente koji su imali hitan posao s mojom kancelarijom. A sada je u meni raslo novo interesovanje. Bilo je sasvim očigledno da se sprema rat, a neki od nas u klubu, prestari za aktivnu vojnu službu, počeli su veoma da se zanimaju za predostrožnosti u slučaju bombardovanja. Da skratim priču, civilna odbrana, kako je dobila naziv, obuzela je čitavo moje slobodno vreme u sledećih osam godina. Postao sam nadzornik, i bio na dužnosti u svom distriktu Vestminstera sve vreme dok je trajao london-ski blic u dugim, sporim ratnim godinama koje su usledile. Praktično čitavo moje osoblje bilo je regrutovano, i ja sam morao da vodim kancelariju gotovo sasvim sam. U tim godinama nijednom nisam otišao na odmor, i sumnjam da sam spavao duže od pet sati svake noći. Kad je mir konačno došao 1945, kosa mi je bila seda i trzao sam glavom, i premda se situacija malo popravila u godinama koje su usledile, van svake sumnje sam se pridružio redovima staraca.

Jednog poslepodneva u januaru 1948. dobio sam telegram iz Ejra. Tamo je pisalo:

Sa žaljenjem javljamo da je g. Daglas Makfaden sinoć preminuo molimo dajte uputstva za sahranu.

Dojl, hotel Balmoral, Ejr

Plašim se da sam morao da pretražim pamćenje kako bih se kroz ratne godine prisetio ko je gospodin Daglas Makfaden, a onda sam morao da pronađem predmet i testament da bih osvežio sećanje pojedinostima o onome što se zbilo trinaest

godina pre toga. Činilo mi se prilično čudnim što niko u Ejru nije mogao da se pobrine za sahranu. Pozvao sam odmah Ejr preko međugradske veze i ubrzo razgovarao sa gospođom Dojl. Veza je bila loša, ali razumeo sam da ona ne zna ni za kakve rođake; izgleda da gospodin Makfaden dugo nije imao posetioce. Očigledno, moraću lično da odem u Ejr, ili pošaljem nekoga. Sledeća dva dana nisam imao hitnih obaveza i stvar mi je izgledala pomalo nezgodno. Razgovarao sam sa svojim partnerom Lesterom Robinsonom, koji se iz rata vratio kao brigadir, raščistio sto i krenuo noćnim vozom za Glazgov posle večere. Ujutro sam se spustio putničkim vozom do Ejra.

Kad sam stigao u hotel *Balmoral*, zatekao sam gazdu i njegovu ženu u žalosti i očigledno uzrujane; oni su voleli svog čudnog stanara i on je toliko dugo poživio verovatno umnogome zahvaljujući njihovoj nezi. Nije bilo nikakve tajne što se tiče uzroka smrti. Razgovarao sam sa doktorom i čuo kakve je on sve nevolje imao; doktor je bio uz njega na samom kraju, pošto je živio u susedstvu, i umrlica je već bila potpisana. Pogledao sam nakratko telo radi identifikacije i obavio različite formalnosti koje smrt nalaže. Sve je to bilo savršeno normalno, osim što on nije imao rodbine.

„Sumnjam da je imao ikoga“, rekao je gospodin Dojl. „Sestra mu je jednom pisala, i došla mu je u posetu 1938, mislim da je to tad bilo. Ona je živela u Sauthemptonu. Ali on u protekle dve godine osim pokojeg računa nije dobijao poštu.“

Njegova žena je rekla: „Sestra mu je valjda umrla, zar ne? Ne sećaš se kad nam je to rekao, malo pre kraja rata?“

„Pa, ne znam“, rekao je on. „Toliko se toga dešavalo u to vreme. Možda ona i jeste umrla.“

Bez obzira na to je li imao srodnike ili ne, sahrana se morala organizovati, i ja sam tome pristupio istog popodneva. Kad je to bilo završeno, seo sam da pogledam dokumenta u njegovom radnom stolu. Jedna ili dve brojke u knjizi računa i na poleđini njegove čekovne knjižice nagnale su me da otvorim

oči; očigledno ću morati odmah ujutro da razgovaram sa bankarom. Pronašao sam pismo od njegove sestre sa datumom iz 1941. o iznajmljivanju njene kuće. Ono, naravno, nije bacilo nimalo svetla na njenu smrt, ako je uopšte umrla, ali jeste otkrilo značajne vesti o deci. U to vreme oboje su bili na Malaji.

Sin Donald, kome je tada sigurno bilo dvadeset tri godine, radio je na plantaži gume blizu Kuala Selangora. Njegova sestra Džin otišla je kod njega u zimu 1939, i radila je u jednoj kancelariji u Kuala Lumpuru.

Oko pet sati pozvao sam preko međugradske moju kancelariju u Londonu; dok sam stajao u skućenoj hotelskoj govornici, razgovarao sam sa svojim partnerom. „Vidi, Lestere“, rekao sam. „Kazao sam ti da ima nekih poteškoća s njegovom rodbinom. Sad sam potpuno zbunjen, žao mi je što moram tako da kažem. Za sada, organizovao sam sahranu za prekosutra u dva, na groblju Svetog Enoha. Jedina srodnica za koju znam živi, ili je živela, u Sauthemptonu. Njegova sestra, supruga Artura Padžeta, živela je 1941. na adresi Sent Ronans roud broj 17 u Basetu – to je negde kod samog Sauthemptonu. Bilo je još neke rodbine Padžetovih u tom kraju, roditelja Artura Padžeta. Supruga Artura Padžeta – kršteno ime joj je bilo Džin – da, ona je bila sestra preminuloga. Imala je dvoje dece: Donald i Džin Padžet, ali oni su 1941. oboje bili na Malaji. Sam bog zna šta je s njima. Sada ne bih gubio mnogo vremena na to da ih tražim, ali da li bi rekao Harisu da uradi koliko može i pronađe neke od tih Padžeta u Sauthemptonu da ih obavesti o sahrani? Najbolje bi bilo da uzme telefonski imenik i razgovara sa svim Padžetima u Sauthemptonu redom. Pretpostavljam da ih nema previše.“

Lester mi se javio telefonom sledećeg jutra odmah pošto sam se vratio iz banke. „Plašim se da nemam ništa konkretno, Noele“, rekao je. „Ali otkrio sam jedno. Gospođa Padžet je umrla 1942, tako da na nju ne računaj. Umrla je od upale pluća koju je navukla odlazeći u skloništa od bombardovanja

– Haris je to saznao u bolnici. Što se drugih Padžeta tiče, ima ih sedam u telefonskom imeniku, i sve smo ih zvali, ali niko od njih nema nikakve veze s tom tvojom porodicom. Ali jedna od njih, supruga Justisa Padžeta, misli da ti tražiš porodicu Edvarda Padžeta, koja se preselila u Severni Vels odmah posle prvog blic napada na Sauthempton.“

„Imaš li neku predstavu o tome gde su u Severnom Velsu?“, upitao sam.

„Pojma nemam“, kazao je on. „Mislim da sada možeš jedino da nastaviš sa sahranom.“

„I ja“, odgovorio sam. „Ali reci Harisu da svejedno traga dalje, jer osim sahrane, moramo da pronađemo naslednike. Upravo sam bio u banci i tamo je pozamašna svota. Mi smo poverenici, znaš.“

Ostatak tog dana proveo sam pakujući lične stvari, pisma i dokumenta kako bih to poneo u kancelariju. U to vreme je vladala oskudica nameštaja, i ja sam ugovorio skladištenje nameštaja iz dve sobe, pošto bi naslednici mogli da ga zatraže. Odeću sam dao gospodinu Dojlu da je razdeli ljudima iz Ejra kojima bi mogla da zatreba. Ostala su samo dva papagaja; njih sam dao Dojlovima, koji su izgleda bili vezani za njih. Sledećeg jutro sam još jednom razgovarao sa bankarom i telefonirao kako bih rezervisao ležaj u noćnom poštanskom vozu za London. A posle podne smo sahranili Daglasa Makfadena.

Na groblju je tog januarskog popodneva bilo veoma hladno, sumorno i sivo. Jedini ožalošćeni bili su Dojlovi, otac, majka i kći, i ja, a sećam se kako sam pomislio da je baš čudno koliko svi mi malo znamo o čoveku koga sahranjujemo. Dotad sam već veoma cenio porodicu Dojl. Oni su bili dirnuti kad sam im rekao za mali legat koji im je Makfaden ostavio i isprva su iskreno odbijali to da prime; rekli su da su bili dobro plaćeni za njegove dve sobe i hranu mnogo godina, a sve ostalo što su radili za njega činili su zato što im se dopadao. Bilo je to makar nešto tog ledenog januarskog popodneva kraj rake,

osećaj da su njegovi prijatelji bili prisutni za vreme poslednjih ceremonija.

Tako se to završilo, pa sam se odvezao natrag sa Dojlovima i popio s njima čaj u njihovom dnevnom boravku kraj kuhinje. A posle čaja sam pošao za Glazgov i na noćni voz za London, ponevši sa sobom dva kofera dokumenata i malih ličnih stvari da ih natenane pregledam ako se traganje za naslednikom pokaže problematičnim, i kasnije ih predam kao deo nasleđstva.

Zapravo, pronašli smo naslednika bez mnogo poteškoća. Mladi Haris mu je ušao u trag za nedelju dana, i ubrzo smo dobili pismo od izvesne gospođice Agate Padžet, koja je bila direktorka ženske škole u Kolvin Beju. Ona je bila sestra Artura Padžeta, koji je poginuo na Malaji u saobraćajnoj nesreći.

Ona je potvrdila da je njegova žena Džin umrla u Saut-hemptonu 1942. godine, i pridodala novu informaciju da je i sin Donald takođe mrtav. On je bio ratni zarobljenik na Malaji i umro je u zarobljeništvu. Međutim, njena nećaka Džin bila je živa i u londonskom distriktu. Direktorka škole nije znala njenu kućnu adresu zato što je ova živela u iznajmljenim sobama i menjala ih jednom ili dvaput, pa joj je obično pisala tako što je pisma adresirala na njenu firmu. Džin je bila zaposlena u kancelariji koncerna po imenu *Pak i Levi limitid*, čija je adresa bila Hajd, Perivejl, u severozapadnom Londonu.

To pismo mi je stiglo s jutarnjom poštom; protrčao sam kroz ostala i uklonio ih s puta, a onda uzeo ovo i pročitao ga ponovo. Onda sam rekao sekretarici da mi donese Makfadenovu kutiju i ponovo pročitao testament, a onda proučio i neka druga dokumenta i moje beleške o imovini. Na kraju sam posegnuo za telefonskim imenikom i potražio *Pak i Levi limitid* kako bih saznao čime se oni bave.

Ubrzo sam ustao od stola i neko vreme proveo zagledan kroz prozor u sumornu, sivu, januarsku londonsku ulicu. Volim malo da razmislim pre nego preduzmem bilo kakav nagli čin. Onda sam se okrenuo i ušao u Robinsonovu kancelariju;

on je diktirao, a ja sam stajao i grejao se kraj njegove vatre dok nije završio i dok devojka nije napustila prostoriju.

„Našao sam Makfadenovog naslednika“, kazao sam. „Reći ću Harisu.“

„U redu“, odgovorio je on. „Našao si sina?“

„Ne“, rekao sam. „Našao sam kćerku. Sin je mrtav.“

Nasmejao se. „E baš smo baksuzi. To znači da smo poverenici imovine sve dok ona ne napuni trideset petu, zar ne?“

Klimnuo sam glavom.

„Koliko joj je sada?“

Kratko sam računao. „Dvadeset šest ili dvadeset sedam.“

„Dovoljno stara da nam pravi velike nevolje.“

„Znam.“

„Gde je? Čime se bavi?“

„Radi kao sekretarica ili daktilografkinja u firmi proizvođača ručnih tašni u Perivejlu“, kazao sam ja. „Upravo se spremam da sastavim pismo za nju.“

Osmehnuo se. „Dobri kum vilenjak.“

„Baš tako“, odgovorio sam.

Vratio sam se u svoju sobu i posedeo neko vreme smišljajući to pismo; činilo mi se važnim da toj devojci prvi put pišem u zvaničnom tonu. Na kraju sam napisao:

Draga madam,

Moramo da Vas sa žaljenjem obavestimo o smrti gospođina Daglasa Makfadena koja je nastupila 21. januara u Ejru. Kao izvršioци njegovog testamenta, imali smo izvesnih poteškoća u pronalaženju korisnika, ali ukoliko ste vi kćerka Džin (devojačko prezime Makfaden) i Artura Padžeta ranije nastanjena u Sauthemptonu i na Malaji, čini se da biste Vi mogli imati pravo na udeo u zaostavštini.

Smemo li Vas zamoliti da se javite telefonom i zakažete sastanak kako biste nas posetili kad Vam to bude odgovaralo da bismo dodatno razgovarali o ovom pitanju?

Biće neophodno da obezbedite dokaz o identitetu već na samom početku, poput Vaše krštenice, lične karte iz nacionalnog registra, i svih ostalih dokumenata koji se odnose na Vas.

Iskreno Vaš,
u ime firme *Oven, Dalhausi i Piters*,
N. H. Stron

Javila mi se sutradan. Glas joj je bio veoma prijatan, glas dobro obučene sekretarice. Rekla je: „Gospodine Strone, ovde gospođica Džin Padžet. Primila sam vaše pismo od dvadeset devetog. Da li možda radite subotom pre podne? Pošto sam zaposlena, subota bi mi najviše odgovarala.“

Odgovorio sam: „O, da, radimo subotom pre podne. Koje bi vam vreme bilo zgodno?“

„Recimo, pola jedanaest?“

Pribeležio sam to u svojoj sveščici. „To je u redu. Imate li svoju krštenicu?“

„Da, imam je. A imam i majčin venčani list, ako je to od pomoći.“

Kazao sam: „O da, ponesite to. U redu, gospođice Padžet, radujem se našem sastanku u subotu. Potražite me po imenu, gospodin Noel Stron. Ja sam stariji partner.“

Uveli su je u moju kancelariju tačno u subotu u pola jedanaest. Bila je to devojka ili žena srednje visine, tamne kose. Dobro je izgledala na neki tih način; delovala je smireno toliko da mi je teško to da opišem, osim rečima da je posredi gracioznost kakvu često vidate u ženama škotskog porekla. Imala je na sebi tamnoplavi kaput i suknju. Ustao sam i rukovao se s njom, a onda joj ponudio stolicu ispred mog stola, pa sam obišao i seo i sam. Dokumenta su mi bila spremna.

„Pa, gospođice Padžet“, rekao sam. „Čuo sam za vas od vaše tetke – mislim da vam je to tetka? Gospođica Agata Padžet iz Kolvin Beja.“

Nakrenula je glavu. „Tetka Agi mi je pisala i pomenula da je dobila pismo od vas. Da, to mi je tetka.“

„I ako dobro razumem, vi ste kćerka Artura i Džin Padžet, koji su živeli u Sauthemptonu i na Malaji?“

Klimnula je glavom. „Tako je. Imam krštenicu i majčinu krštenicu, kao i njen venčani list.“ Izvadila ih je iz tašne i stavila na moj sto, zajedno sa ličnom kartom.

Otvorio sam te dokumente i pažljivo ih pročitao. Nije bilo nikakve sumnje; ona je bila osoba za kojom sam tragao. Odmah sam se zavalio u stolicu i skinuo naočari. „Recite mi, gospođice Padžet“, kazao sam. „Da li ste ikada sreli svog ujaka, koji je nedavno umro? Gospodina Dagleasa Makfadena?“

Oklevala je. „Mnogo sam razmišljala o tome“, rekla je iskreno. „Ne mogu stvarno da se zakunem da sam ga ikada upoznala, ali mislim da me je to sigurno njemu majka jednom povelu u posetu u Škotsku, kada mi je bilo desetak godina. Svi smo otišli zajedno, majka, Donald i ja. Sećam se starog čoveka u veoma zagušljivoj prostoriji sa dosta ptica u kavezima. Mislim da je to bio ujka Dagleas, ali nisam sasvim sigurna.“

To se poklapalo sa onim što mi je rekao o tome kako ga je sestra posetila sa svojom decom 1932. godine. Ova devojka je tada imala jedanaest godina. „Recite mi nešto o svom bratu Donaldu, gospođice Padžet“, zamolio sam je. „Da li je on još živ?“

Odmahnula je glavom. „Umro je 1943, u zarobljeništvu. Kad se predao, Japanci su ga odveli u Singapur, i onda poslali na prugu.“

Bio sam zbunjen. „Na prugu?“

Pogledala me je hladno i pomislio sam da vidim u njenom pogledu trpeljivost prema neznanju onih koji nisu napuštali Englesku. „Na prugu koju su Japanci gradili zahvaljujući radu Azijata i ratnih zarobljenika između Sijama i Burme. Koliko je pragoza bilo postavljeno, toliko je i ljudi tamo umrlo, a pruga je bila dugačka preko trista kilometara. Donald je bio jedan od njih.“

Nastala je mala stanka. „Izvinjavam se“, rekao sam konačno. „Plašim se da moram još nešto da vas pitam. Postoji li umrlica?“

Zurila je u mene. „Mislim da ne postoji.“

„O...“ Zavalió sam se ponovo u stolicu i uzeo testament. „Ovo je poslednja volja gospodina Dagleša Makfadena“, rekao sam. „Imam jedan primerak za vas, gospođice Padžet, ali mislim da je bolje da vam kažem šta ona sadrži običnim, ne pravnim jezikom. Vaš ujak je sačinio dva mala zaveštanja. Ceo ostatak imovine ostavljen je u povereništvu za vašeg brata Donaldá. Uslovi tog trusta predviđali su da vaša majka uživa prihode iz njega sve do svoje smrti. Ukoliko bi ona umrla pre nego vaš brat postane punoletan, trust je trebalo da se nastavi dok on ne navrší dvadeset jednu godinu, kada bi nasledstvo postalo apsolutno i trust bi se okončao. Za slučaj da vaš brat umre pre nasledivanja, trebalo bi da vi nasledite preostalu imovinu posle majčine smrti, ali u tom slučaju trust bi nastavio da traje do 1956. godine, kada vi navršíte trideset petu. Shvatićete da nam je neophodno da pribavimo legalne dokaze o smrti vašeg brata.“

Oklevala je, a onda rekla: „Gospodine Strone, bojim se da sam strašno glupa. Razumem da želite nekakav dokaz da je Donald mrtav. Ali posle toga, znači li to da ću ja naslediti sve što je ostalo iza ujka Dagleša?“

„Generalno govoreći – da“, odgovorio sam. „Dobijali biste samo prihod od imovine do 1956. godine. Posle toga, kapital bi bio vaš i mogli biste s njim da činite šta vam je volja.“

„Koliko je toga on ostavio?“

Uzeo sam cedulju iz dokumentacije koja se nalazila preda mnom i prešao pogledom niz brojke radi završne provere. „Posle plaćanja dažbina i legata“, rekao sam obazrivo, „preostala imovina vredela bi oko pedeset tri hiljade funti po današnjim cenama. Moram jasno reći da je to po današnjim cenama, gospođice Padžet. Ne smete pretpostaviti da biste nasledili taj iznos 1956. Pad na berzi utiče čak i na hartije od vrednosti u povereništvu.“

Zurila je u mene. „Pedeset tri hiljade funti?“

Klimnuo sam glavom. „Čini se da je to odgovarajući iznos.“

„Koliki je godišnji prinos tog kapitala, gospodine Strone?“

Bacio sam pogled na brojke na cedulji ispred mene. „Investirano u povereničke akcije, trenutno, oko 1.550 funti godišnje, bruto prihod. Onda se mora odbiti porez na prihode. Mogli biste za trošenje raspolagati iznosom od oko devetsto funti, gospođice Padžet.“

„O...“ Nastala je duga tišina; ona je sedela i zurila u sto ispred sebe. Onda je podigla pogled prema meni i osmehnula se. „Potrebno je neko vreme da se čovek navikne na tu pomisa“o“, napomenula je. „Hoću reći, uvek sam zarađivala za život, gospodine Strone. Nikad nisam pomišljala da radim bilo šta drugo osim ako se ne udam, a to je samo drugačija vrsta rada. Ali ovo znači da nikada više neću morati da radim – osim ako to ne poželim.“

Poslednjom rečenicom je pogodila pravo u metu. „Upravo tako“, odgovorio sam, „osim ako to ne poželite.“

„Ne znam šta bih radila ako ne bih morala da idem u kancelariju“, kazala je. „Nemam nikakav drugi život...“

„Što znači da treba nastaviti sa odlascima u kancelariju“, primetio sam ja.

Nasmejala se. „Izgleda da mi jedino to preostaje.“

Zavalio sam se natrag u stolicu. „Ja sam sada star čovek, gospođice Padžet. U životu sam pravio mnogo grešaka i jedno sam iz njih naučio, da nikad nije naročito mudro raditi nešto u velikoj žurbi. Pretpostavljam da će ovo nasledstvo uneti značajnu promenu u vaše imovinsko stanje. Ako smem da ponudim savet, bilo bi dobro da nastavite neko vreme da radite tamo gde ste sada zaposleni, u svakom slučaju, i ne bi trebalo još da govorite o svom nasledstvu u kancelariji. Ponajpre, proći će nekoliko meseci pre nego dođete u posed makar i prihoda od imovine. Moramo prvo pribaviti legalni dokaz o smrti vašeg brata, a onda moramo pribaviti potvrdu od izvršitelja

u Škotskoj i realizovati deo hartija od vrednosti kako bismo isplatili dažbine na imovinu i nasleđivanje. Recite mi, šta radite u toj firmi *Pak i Levi*?“

„Stenografkinja sam i daktilografkinja“, rekla je ona. „Sada radim kao sekretarica gospodina Paka.“

„Gde stanujete, gospođice Padžet?“

Rekla je: „Imam spavaću i dnevnu sobu na Kempion roudou br. 43, odmah kraj Iling komona. Vrlo je zgodno, ali naravno, često obedujem napolju. Odmah iza ugla je *Lajons*.“

Razmislio sam malo. „Imate li mnogo prijatelja u Ilingu? Koliko ste dugo bili tamo?“

„Ne poznajem mnogo ljudi“, odgovorila je. „Jednu ili dve porodice, ljude koji rade u firmi, znate. Tamo sam već duže od dve godine, otkad sam se vratila u zemlju. Bila sam na Malaji, znate, gospodine Strone, i tri i po godine sam bila neka vrsta ratnog zarobljenika. Onda, kad sam se vratila kući, našla sam ovaj posao kod *Paka i Levija*.“

Zabeležio sam njenu adresu u svojoj sveščici. „Pa, gospođice Padžet“, rekao sam, „na vašem mestu, nastavio bih neko vreme kao i do sada. U ponedeljak ujutro ću pozvati Ministarstvo rata i pribaviti dokaz o vašem bratu što pre mogu. Recite mi njegovo ime, broj i jedinicu.“ Učinila je to, a ja sam podatke zapisao. „Čim to budem dobio, podneću testament na sudsku potvrdu. Kada to bude dokazano, trust će početi sa radom i nastaviti do 1956, kada će vaše nasledstvo biti apsolutno.“

Podigla je pogled prema meni. „Recite mi nešto o tom trustu“, zatražila je. „Bojim se da se ne razumem mnogo u pravna pitanja.“

Klimnuo sam glavom. „Naravno. Pa, na pravnom jeziku sve o tome piše u primerku testamenta koji ću vam dati, ali to znači sledeće, gospođice Padžet. Vaš ujak, kada je sačinjavao ovaj testament, imao je veoma loše mišljenje o sposobnosti žena da upravljaju sopstvenim novcem. Žao mi je što moram to da kažem, ali bolje je da znate sve činjenice.“

Nasmejala se. „Molim vas, gospodine Strone, ne izvinjavajte mi se u njegovo ime. Nastavite.“

„Isprva, on je bio veoma protiv toga da vi nasledite glavnica imovine pre nego navršite četrdeset godina“, rekao sam ja. „Usprotivio sam se tom stavu, ali nisam mogao da ga nateram da pristane na kraći period od onog koji je u aktuelnom testamentu. E sad, cilj trusta je sledeći: ostavilac postavlja poverenike – u ovom slučaju, to smo moj partner i ja – koji čine najbolje što mogu kako bi sačuvali kapital netaknut i predali ga nasledniku – vama – kada trust istekne.“

„Tako dakle. Ujka Daglas se plašio da bih mogla odjednom da spiskam pedeset tri hiljade.“

Klimnuo sam glavom. „To mu je bilo na pameti. Naravno, on vas nije poznao, gospođice Padžet, tako da u tome nije bilo ničeg ličnog. Smatrao je da žene generalno nisu sposobne kao muškarci da u mladosti rukuju velikim svotama novca.“

Kazala je tiho: „Možda je bio u pravu.“ Razmišljala je malo, a onda rekla: „Dakle, vi ćete se starati o novcu umesto mene dok ne napunim trideset pet godina i davati mi kamatu u međuvremenu da je trošim? Devet stotina godišnje?“

„Ako želite da za vas obavljamo i poslove oko poreza na prihode, onda bi to otprilike bio taj iznos“, kazao sam. „Možemo da organizujemo isplate kako god vi želite, kvartalnim ili mesečnim čekom, na primer. Svakih pola godine dobili biste zvanični izveštaj o stanju računa.“

Upitala je radoznalo: „A kako ćete vi biti plaćeni za sve to što radite za mene, gospodine Strone?“

Osmehnuo sam se. „To je veoma razborito pitanje, gospođice Padžet. U testamentu ćete pronaći član 8, mislim, koji nas ovlašćuje da naplaćujemo naše profesionalne usluge iz prihoda trusta. Naravno, dospete li u bilo kakve pravne nevolje, rado ćemo vas zastupati i pomoći vam koliko god možemo. U tom slučaju bismo vas zadužili po normalnoj skali naših naknada.“

Rekla je neočekivano: „Ne bih mogla da tražim nikog boljeg.“ A onda je bacila pogled na mene i kazala nestašno: „Juče sam se malo raspitala o ovoj firmi.“

„O... Nadam se da ste zadovoljni onim što ste saznali.“

„Veoma.“ Nije mi tada rekla ono što će mi reći kasnije, da je njen doušnik za nas kazao da smo „solidni kao Engleska banka i lepljivi kao melasa“. „Znam da ću biti u veoma dobrim rukama, gospodine Strone.“

Nakrivio sam glavu. „Nadam se da je tako. Plašim se da će vas povremeno ovaj trust nervirati, gospođice Padžet; mogu da vas uverim u to da ću dati sve od sebe da to sprečim. Videćete u testamentu da je ostavilac poverenicima dao određena ovlašćenja u realizaciji kapitala za dobrobit naslednika u slučajevima kada su oni uvereni da će to odista biti od koristi.“

„Hoćete reći, ako mi zaista zatreba mnogo novca – za operaciju ili tako nešto – vi biste mogli da mi ga date, ako to odobrite?“

Ta devojka je bila bistra. „Mislim da je to veoma dobar primer. U slučaju bolesti, ako je prihod nedovoljan, svakako mogu da oslobodim deo vašeg kapitala u vašu korist.“

Osmehnula mi se i rekla: „Baš kao da sam siročić pod zaštitom kancelara, ili tako nešto.“

Bio sam donekle dirnut tim poređenjem. Rekao sam: „Bila bi mi velika čast ako biste tako gledali na to, gospođice Padžet. Ovo nasledstvo će vam neizbežno poremetiti život, i ako budem u stanju da učinim bilo šta da vam pomognem u toj tranziciji, to bi mi pričinilo izuzetno zadovoljstvo.“ Pružio sam joj njen primerak testamenta. „Pa, eto testamenta, predlažem vam da ga ponesete sa sobom i sami ga na miru pročitate. Uverenja ću privremeno zadržati. Pošto razmislite o svemu dan ili dva, siguran sam da ćete poželeti odgovore na mnoga pitanja. Želite li da mi ponovo dođete u posetu?“

Rekla je: „Da, želim. Znam da ću hteti da vas pitam o kojećemu, ali toga ne mogu sada da se setim. Sve je ovo toliko iznenadno.“

Obratio sam pažnju na svoj rokovnik. „Pa, recimo da se ponovo vidimo sredinom sledeće nedelje.“ Zurio sam u stranice. „Naravno, vi ste zaposleni. Kada izlazite iz kancelarije, gospođice Padžet?“

Rekla je: „U pet sati.“

„Da li bi vam onda odgovaralo šest sati u sredu uveče? Nadam se da ću dotad malo odmaći u rešavanju pitanja vašeg brata.“

Kazala je: „Pa, meni to odgovara, gospodine Strone, ali nije li za vas malo kasno? Zar ne želite da stignete kući?“

Rekao sam odsutno: „Idem samo u klub. Ne, sredi u šest bi mi sasvim odgovarala.“ Pribeležio sam to u sveščicu, a onda zastao. „Možda, ukoliko nemate druga posla, posle toga želite sa mnom u klub, u Ženski aneks, na večeru“, rekao sam. „Bojim se da to nije naročito veselo mesto, ali hrana je dobra.“

Osmehnula se i rekla toplo: „Baš bih to volela, gospodine Strone. Veoma je ljubazno od vas što me pozivate.“

Ustao sam. „U redu, onda, gospođice Padžet – u sredu u šest. I u međuvremenu, ne činite ništa na brzinu. Nikad se ne isplati postupati naglo...“

Otišla je, a ja sam raščistio sto i otišao taksijem do kluba da ručam. Posle ručka sam popio šoljicu kafe i odspavao deset minuta u fotelji kraj vatre, a kad sam se probudio, pomislio sam kako bi mi dobro došlo malo fizičke aktivnosti. Zato sam obukao kaput i stavio šešir na glavu, pa sam prilično besciljno tumarao Ulicom Sent Džejms i duž Pikadilija do Parka. Dok sam šetao, pitao sam se kako ta mlada devojka provodi svoj vikend. Da li priča prijateljima o tome koliko ima sreće, ili sedi na nekom toplom i mirnom mestu, gaji iščekivanja i uživa u njima, ili je već krenula da nemilice troši? Ili je izašla s nekim mladićem? Moći će da bira među brojnim muškarcima, pomislio sam cinično, a onda mi je sinulo da je to već svakako prošla, pošto je ona sasvim dobra prilika za brak. Zaista, s obzirom na njen izgled i očigledno prijatnu narav, čudilo me je što već nije udata.

Te večeri sam malo porazgovarao sa čovekom iz Ministarstva unutrašnjih dela o postupku utvrđivanja smrti ratnog zarobljenika, a u ponedeljak sam obavio nekoliko telefonskih razgovora sa Ministarstvom rata i Ministarstvom unutrašnjih dela o ovom slučaju. Ustanovio sam, kao što sam i pretpostavljao, da postoji vanredni postupak za dokazivanje smrti koji bi mogao da se pokrene, ali normalno utvrđivanje smrti u slučajevima kada je dostupan lekar koji je lečio preminulog u zarobljeničkom logoru postupak je koji treba primenjivati. U ovom slučaju, postojao je lekar opšte prakse po imenu Feris sa ordinacijom u Bekenamu, koji je bio lekar u Logoru 206 u distriktu Takunan pruge Burma–Sijam, i zvaničnik u Ministarstvu rata rekao mi je da bi taj lekar mogao da bude u stanju da izda redovnu umrlicu.

Pozvao sam ga sledećeg jutra, ali on je otišao u kućne posete pacijentima. Pokušao sam da njegovoj ženi objasnim šta želim, ali mislim da je to za nju bilo previše komplikovano; predložila mi je da ga pozovem i vidim se s njim posle večernjeg termina u ordinaciji, u pola sedam. Oklevao sam pošto je Bekenam dosta daleko, ali žarko sam želeo da brzo završim s tim formalnostima zarad devojke. I tako sam otišao da posetim tog lekara te večeri.

Bio je to veseo, mladolik muškarac kome teško da je bilo više od trideset pet godina; imao je vispren smisao za humor, premda povremeno baš crni. Izgledao je zdravo i u kondiciji kao da je ceo život proveo u Engleskoj u praksi na selu. Stigao sam kod njega baš kada je završavao s poslednjim pacijentom, i on je imao slobodnog vremena za mali razgovor.

„Poručnik Padžet“, rekao je zamišljeno. „O da, znam. Donald Padžet – da li se zvao Donald?“ Rekao sam da jeste. „O, naravno, sasvim ga se dobro sećam. Da, mogu da napišem uverenje o smrti. Voleo bih to da uradim za njega, premda pretpostavljam da mu to neće mnogo vredeti.“

„Pomoći će njegovoj sestri“, napomenuo sam ja. „Postavlja se pitanje nasledstva, i što brže obavimo neophodne formalnosti, tim bolje za nju.“